Lösnummer 15 öre

8 ÅRG.
N:r 36

TIDEVARVET

6 SEPT.
1930

TIDEVARVET

den 6 September 1930 innehåller:

Vi äro skyldiga att protestera.
Ledande artikel av **Elisabeth Tamm**

•

Fränder och främlingar i samverkande arbete.
Väsentligheter i folkupplysningsarbetet av **Birgit Nissen. Fredrikke Mörck** av **Ellen Hagen. En kvinnlig medborgarskola i England** av **C.H.**

•

Människorna och systemen
av **Honorine Hermelin.**

•

Brev till Tidevarvet.
från **Nanny Johansson.**

•

Fenomenet Remarque
av **Maria Lazar**

•

Vad har hänt?

Den gångna veckans händelser äro av makabert slag. Den framstående svenska vapenindustrien har åter pånmint om sin växtkraft, genom Svenska metallverkens anhållan hos regeringen om exporttillstånd för 10 miljoner mauserpatroner till Kina. Vår hedersplats som ett av vapenexportens främsta länder skulle i så fall ytterligare befästas — till vår skam. Det ger arbete, säger man. Ja, vapen- och ammunitionsarbetarnas ställning är fruktansvärt svår. Vägra de att arbeta stå de utan levebröd. Om de fortsätta, bidraga de varje dag i sitt anletes svett att ta livet av de ideal de erkänt som klass, och av människokamrater över hela världen. Ett förfärligt val.

•

Omkring den arme Andrée har utvecklats hela den lust till begravningar och ståt för döda kroppar, som vi äro genomträngda av. Lika hedniskt motsägelsefullt som det är att vid ett litet barns död till sist bara stå och stirra ner i en grav i jorden — där ingenting av det verkliga barnet någonsin kan finnas — lika hjälplösa verka de allvarsamma ceremonierna kring polarfararnas döda ben. Deras arbete och hjältemod ha intet med stoft att göra. Strö askan för vinden. Låt de levande leva och de döda vara ifred.

•

Stockholm har haft besök av Londons lordmayor — det hör till de gladare underrättelserna. Den som på tisdagen färdades i staden råkade rakt in i hans färgrika medeltidsfölje, med svärdbärare, spirbärare och godmodiga leenden. För att omedelbart därpå bli uppskriven av nye polismästarens polis, nyinstruerad att hålla bättre efter biltrafiken. Placering av bil vid trottoar med packlårar? Polismästarns löfte om ordning är i alla fall trevligt att tänka på.

Veckosaxen

Klagomuren

Klagomuren i Jerusalem

Lägg märke till de bedjande skarorna till höger. — Advokat Eliel Löfgren foto.

Tiden nalkas, när den av nationernas förbund tillsatta internationella kommissionen skall avge sitt utslag i den långvariga tvisten mellan araber och judar om platsen vid klagomuren i Jerusalem.

Detta synes vara en långtifrån lätt sak. Tvisten sträcker sina rötter långt tillbaka i tiden. Men i de bevekelsegrunder av religiöst och traditionsfärgat slag, som ligga bakom, tyckas också blanda sig politiska och ekonomiska bekymmer av helt modernt utseende.

Klagomuren utgöres av den gamla tempelmurens västra del. Den har gått igenom många öden och man vet inte säkert, när den först av judarna började användas som allmän böneplats. Men man vet att den år 1517 överlämnades till judarna av sultan Selim

Forts. å sid. 6.

Fränder och Främlingar
i samverkande arbete.

Väsentliga frågor i folkupplysningsarbetet

Inför den stora internationella folkbildningskongressen som hölls i Cambridge i fjol skrev en av representanterna för det goda Amerika», mr Edward C. Lindeman, en artikel i den stora amerikanska folkbildningstidskriften: Låt oss, lärare och självtagna folkuppfostrare, mötas som vuxna människor för att tala med varandra om sak, om våra verkliga och väsentliga problem i arbetet. Låt oss få tid att lära något under kongressen, med andra ord: vi reser inte dit bara för att få en ursäkt för att slippa bort från vardagsarbetet eller för att röras av några vackra tal — vare sig vi stå själva i talarstolen eller höra andras prestationer.

Lindeman bad om nya konferensmetoder: låt oss komma tillsamman helt enkelt och utan att kongressdagarnas tid på förhand är nedtryckt av ett tätt packat program — och så se vad situationen utvecklar sig till.

Fjolårets stora kongress skapade och utformade Världsförbundet för Folkupplysning till en slags upplysningscentral i vad som gäller folkupplysningstilltag av olika art runtom i världen. En utmärkt och nyttig verkstad kom sålunda till stånd.

Detta världsförbunds råd skulle nu i sommar samlas till sitt första arbetsmöte. Det blev utvidgat till en liten internationell konferens, förlagd i ett av de land, som efter statistiken står bland de allra bästa och främsta med hänsyn till förståelse från det offentligas sida för saken — nämligen Sverige. Och naturligtvis valde man då till mötesplats Brunnsvik i

Forts. å sid. 4.

SLOTTS THÉ

(det finbladiga théet)

ÄR PRODUCERAT I DE TROPISKA HÖGLÄNDERNA OCH SAMMANSATT AV DE YNGSTA OCH SPÄDASTE SKÖTTEN Å THEBUSKEN.

konsum gröna bilar med goda bullar

Familjens nederlag

När vi själva voro en sju, åtta år gick det till ungefär så här, eller hur: vi hade några småsyskon hemma, kanske också ett par äldre bröder eller systrar.

De små voro söta. Men de förstörde ofta våra åskådningsdockor. De triskades vid spenatportionen, som vi med otymplig moderlighet försökte mata i dem, och de få kvällar mor var borta brukade de passa på att skrika. Om vi hade lärt oss att svära skulle vi ha gjort det åt den knakande och skrikande småbarnskorgen, men vi kunde inga sådana ord utan stego upp efter vatten åt ungen, som mor hade rätt oss.

De äldre syskonen voro också söta. De kunda åka skidor och spela över och sticka vantar efter två års större förstånd. Vår respekt för dem kostade en hel del självövervinnelse ,ty man knappade inte av på pianohalvtimmen, hur skönt det kunde ha varit, och man åkte skidor med snökalli dödsförakt nerför trädgårdsbackens brant — för deras skull — fastän det egentligen var lugnare att åka spark.

Så stod det till. Och nu få vi veta hur mycket vi ha att tacka detta barnsliga samfundsliv för. Ty som eldslågor ur jorden stiga med en gång över hela världen ropen: Familjen är dömd. Den är oduglig som uppfostringsorganisation, omöjlig och skadlig.

Lärare och psykologer äro överens. De flesta skylla inte så mycket på den gamla hederliga familjen på sex syskon och några inackorderade kusiner. Det är ensambarnen som äda värst. De få hela lasten av föräldrarnas kärlek och bråk över sig, dalias med som dockor och tillrättavisas efter strängt systematiska principer.

Efter barnläkarkongressen i Stockholm var det en rysk professor som stannade kvar, för att se mera av våra anordningar för barn- och mödraskydd. Professor Julia Mendelowa-Hoffman är chef för det kolossala institutet för barn- och mödravård utanför Leningrad, där hittills 700 barnläkare fått fortsatt utbildning, förutom alla sjuksköterskor och studenter. Institutet är fem år gammalt. Professor Hoffman har 23 professorer och docenter under sig och en personal på 700 personer.

När de stora familjerna försvunnit måste vi ersätta dem med något liknande, säger professor Hoffman, då få vi tillgripa barnkollektiverna. Familjen på sju barn var ju i själva verket en kollektiv. Den var ingen skola för egoistiska, självkoncentrerade barn som en- och tvåbarnfamiljerna. Nu får det bli konstgjorda syskonkretsar. — Men en sak till. De flesta mödrar äro numera oorna i förvärvsarbete. Dessutom är det få av dem, som ha någon riktig kunskap ifråga om barnuppfostran. Det är svårt — barnet måste uppfostras från första stund, småbarn är inte det lättaste. Det är en uppgift för vetenskapligt tränade krafter.

I kollektiverna är det inte fråga om de gamla barnhemsprinciperna, där man byter byxor på småbarnen och ger dem deras välling på kortast möjliga tid och försöket få dem så tama som möjligt. De skola ha fullt ut sin del av den moderliga kärleken. Vartenda barn måste studeras efter sin personliga egenart. Varför är hon så blek? Varför lär han sig inte att gå? Noggranna rapporter över vartenda barn. De skola vara glada, skratta och fråga och ha sitt eget lilla arbete så fort de kunna hålla i en sked. Inte några enhetligt stillsamma små stackare.

Men få vi nu inte behålla familjen, vad skola vi då bygga samhället på? Har den inte alltid varit dess trygga grund .Ja, under förutsättningar, som nu inte längre bestå. Antingen måste vi göra vårt samhälle möjligt för barnrika familjer, eller också bli vi — antingen vi tycka om det eller inte — tvungna att tänka ut något annat förslag, som duger. Familjens nederlag kommer att ge sig till känna på tusen sätt.

Cason.

TIDEVARVET

REDAKTIONSKOMMITTE:
Elin Wägner.
Elisabeth Tamm.
Ada Nilsson
Honorine Hermelin.

REDAKTÖR:
Carin Hermelin.

ANSVARIG UTGIVARE:
Ada Nilsson.

Utkommer varje helgfri lördag.
Slussplan 1—3, 2tr., Stockholm.

Tandläkare

Tandläkare
Folke Jacobsson
(Medl. av Sthlms. Tandl. förening)
Sturegatan 10 (hörn. av Humlegårdsg)
Mottagn. enl. överensk. pr tel. Ö 503,
4 tr. (hiss)

Tandläkare
ERIK LINDBLAD
Sveavägen 102, 2 tr. (Hiss)
Stockholm
Mottagning efter överenskommelse
pr tel. 819 80

Tandläkare
IVAR SUNE
(Medl. av Sthlms tandl. förening)
KRONOBERGSGATAN 9.
Mottagn. enl. överensk. pr tel
Kh. 4312. 5 tr. (hiss).

Tandläkare
HERBERT RÖNN
(Medl. av Sthlms tandl. förening)
HORNSGATAN 90.
Mottagn. enl. överensk. pr tel
S. 435 5 tr. (hiss).

Tandläkare T. Lagerholms
Tandklinik
Drottningg. 60 (vid Klarabergsg.)
Högmodern utrustning. Röntgen.
Skilda behandlingsrum.
Endast legitimerade tandläkare.
BILLIG TANDVARD.
Öppet 9—7, lörd. 9—4. Tel. 448.

Åderlåtning
KAN ÅTERSTÄLLA EDER HÄLSA.
Reumatism, Åderförkalkning Eksem, Struma, Hjärt- och Njurlidande o. s. v. påverkas med bästa resultat. Utföres av
SVANTE EKENGREN,
Leg. Fältskärsmästare, 38-årig praktik.
N. 102 48. Kammakaregatan 24. 10—4.

ADVOKATER
Ledamöter av Sveriges Advokatsamfund

Eva Andéns Advokatbyrå
Innehl.: Eva Andén.
Ledam. av Sveriges Advokatsamfund.
Herkulesgatan 14. Tel. 7575—7576.
Ld. La Vattugatan.
STOCKHOLM.
SPECIALITET: Familje- och arvsaker, Boutredningar och testamenten, förvaltningsuppdrag.
Även skriftliga förfrågningar.

Advokat Hugo Lindberg
Ledam. av Sveriges Advokatsamfun
Kungsgatan 6 - Stockholm
Tel. 147 99 24 24

Advokatverksamhet
SVEN MONTELIUS,
Jur. kand.
KOMMENDORSGATAN 80, 1 tr.,
STOCKHOLM.
Tel. N. 247 28. Specialitet: Förarvar.

Olga Elmdahl
Modemagasin
Kungsgatan 53. Tel. 108 51
STOCKHOLM.

Den 6 sept. 1930.

Vi äro skyldiga att protestera

Ett led i den reaktion, som nu går fram över världen, tar sig som bekant även uttryck i försök att förhindra förverkligandet av kvinnornas medborgerliga rättigheter och att hindra kvinnorna från fullgörandet av sina plikter mot samhället. Ett nytt utslag av denna tidsströmning föreligger i 1928 års lönekommittés förslag angående lärarelönerna. Det mest uppseendeväckande är inte, att de kvinnliga lärarna ska ha mindre betalt än de manliga f ö r s a m m a a r b e t e — det är den manliga logikens vanliga slutledningskonst — men det i ögonen fallande är det ohöljda och plumpa sätt, varigenom detta framställes. När man inte längre skyr att säga ut, att det beslut 1925 års riksdag fattade angående likalönsprincipens stadfästande för kvinnor i statstjänst, aldrig var ämnat att genomföras, så är det ett tidens tecken, som visar, vart utvecklingen pekar.

Det är icke att förglömma, att striden om likalönsprincipen inte bara är en strid om värdesättningen av kvinnligt arbete, den berör också det centrum kring vilket hela kampen i vår materiella världsordning kretsar: p e n n i n g e n. Det är en ekonomisk strid. Lika litet som den politiska utvecklingen bör ske klass mot klass, (»borgerlig samling») lika litet bör det vara förhållandet med den ekonomiska. Icke heller är det lyckligt, att någondera går kön mot kön. Då nu påtagligen uppfattningen hos ett flertal män (och kvinnor) blivit så snedvriden, att ett förslag med yttranden som det nu nämnda ens kan förekomma, så är det i första hand kvinnornas plikt att förebygga beslut i sådan riktning men även att skapa fram en annan samhällsanda. Det blir icke en strid av kvinnor för kvinnor, utan en strid för rättvisare och sundare förhållanden.

Hur skall det gå till? Hur ska kvinnorna »svaknas», som det heter. Det tycks, att 1928 års lönekommittés förslag vore ägnat att åstadkomma detta. För övrigt är vägen u p p l y s n i n g. Kunskap är makt. Men också det, att få vi bara klart för oss »med hur liten vishet världen regeras», hur det i allmänhet går till i våra beslutande församlingar, skulle vördnaden för den manliga överlägsenheten försvinna och därmed också en stor del av vår egen minderv ärdeskänsla.

ARBETE och LÖN

Särskilda yttranden inom lönekommittén

Den stora kommitté, vars förslag till lönereglering dels för tjänstemännen i den civila statsförvaltningen, dels för befattningshavarna vid undervisningsväsendet utförligt behandlats i två föregående nummer av Tidevarvet, tillsattes på försommaren 1928. Den har bestått av följande medlemmar:

Generaldirektör Adolf Hamilton, ordförande, direktör B. Almgren, ledamöterna av riksdagens andra kammare hrr. O. L. Carlström och E. G. Eriksson i Stockholm, ledamoten av riksdagens första kammare hr. Johansson i Fredrikslund, kansliskrivaren Bertha Koersner, landsfiskalen S. Lindblad, ledamoten av riksdagens första kammare hr Nilsson i Kabbarp, tullkontoristen J. A. Reinwall, rektor Cornelius Sjöwall borgarrådet G. Söderlund, ledamoten av riksdagens första kammare folkskollärare Ruben Wagnsson. Dessutom tillkallades flera tillfälliga ledamöter som representanter för de olika yrkesgrenar, som kommitténs arbete omfattat.

Det grundläggande arbetet utfördes inom tre olika sektioner.

Både bland de ordinarie och de tillfälliga ledamöterna ha avgivits särskilda yttranden, som på viktiga punkter skilja sig från majoritetens förslag.

Ifråga om lärarlönerna äro bland de särskilda yttrandena fyra, som närmare granska förslagets ställning till l i k a l ö n s p r i n c i p e n.

Behovsprincipen först — likalönsprincipen sedan.

H r. N i l s s o n i K a b b a r p hyllar behovsprincipen så långt som att förorda en förmånligare lönesättning för familjeförsörjaren än för ensamförsörjaren. Han föreslår därför att varje befattningshavare i de 22 lägsta lönegraderna som är eller varit gift, har eller haft barn att försörja skall avlönas en lönegrad högre än den lönegrad, dit vederbörande tjänst hänförts.

Sedan behovsprincipen tillgodosetts så långt hade hr. Nilsson önskat att principen om lika lön för män och kvinnor kunnat tillämpas åtminstone inom det statliga undervisningsväsendet på samma sätt som inom den allmänna civilförvaltningen.

Men — svårigheterna ligga däri att folkskollärarinnorna av olika skäl inte kunna i lönehänseende jämställas med folkskollärarna. Och då det visar sig omöjligt att dra en gräns mellan kommunalt och statligt skolväsen, och sedan tillämpa likalönsprincipen på den statliga sidan om denna gräns, böjer sig hr Nilsson för kommitténs ståndpunkt och ställer rättvisan på framtiden.

Förslaget ger anledning till ny strid för rättvisa.

Fröken B e r t a K o e r s n e r, som deltagit i både första och andra sektionens arbete, understödjer likalönsprincipen med bl. a. följande ord:

Man måste ovillkorligen finna det egendomligt, att de kvinnliga lärarna, som redan år 1918 fingo behörighet att innehava fullmaktstjänster, nu när deras avlöningsförhållanden skola regleras efter för hela statsförvaltningen gällande system, skola ställas i ett undantagsförhållande.

Ett beslut enligt kommitténs förslag måste för de kvinnliga lärarna te sig som stridande mot rättsmedvetandet och således bliva en anledning till ny strid för rättvisa åt denna kår. Frågan har heller icke någon statsfinansiell betydelse, eftersom det här gäller ett relativt litet antal befattningshavare, då t. ex. vid allmänna läroverken hela antalet kvinnliga lärare är: 1 rektor, 2 lektorer, 3 adjunkter, 9 gymnastiklärare, 25 teckningslärare och 7 musiklärare. Det är ju omöjligt att tänka sig att lärartjänsterna i syfte att förbilliga undervisningsväsendet skulle komma att besättas uteslutande med kvinnor.

Fröken Koersner hemställer att kvinnlig lärare måtte placeras i samma lönegrad som manlig i resp. slag av befattning.

Lika lön för man och kvinna i samma befattning.

Bland de tillfälliga ledamöterna ha r e k t o r M a r i a n n e M ö r n e r och r e k t o r A n n a S ö r e n s e n med skärpa uttalat sig mot orättvisan i kommitténs förslag.

Rektor Mörner anför:

Det måste sägas att det är med förvåning och besvikelse man konstaterar kommitténs ståndpunkt härvidlag.

Att en kvinnlig lärare, som har samma utbildning — och en lika dyrbar utbildning — som en manlig, har samma tjänstgöring, samma tjänsteansvar som han, även erhåller samma lön som han, synes i och för sig rättvist.

Det rättmätiga i detta krav på att likställdhet, då det gäller att söka och innehava statstjänst, även bör medföra likställdhet i lönehänseende, har i själva verket redan erkänts i det principen om lika lön för man och kvinna tillämpats på sådana befattningar, till vilka kvinnor efter behörighetslagens ikraftträdande vunnit tillträde. Som exempel kunna anföras läkarebefattningar, där kvinnlig innehavare av tjänst åtnjuter samma lön som manlig, likaså befattningar vid universitet.

Rektor Mörner hemställer att lönekommittén vid framläggandet av definitivt förslag till lönereglering för lärarkårerna, i den allmänna löneplanen ville inplacera de kvinnliga statsanställda lärarna efter principen om l i k a l ö n f ö r m a n o c h k v i n n a i s a m m a b e f a t t n i n g.

Vinner en orätt berättigande om den har några års hävd?

Rektor Sörensen yttrar bl. a. följande:

Det har för mig varit en bitter besvikelse att finna, att kommittén, sedan årtiondens utredningsarbete nedlagts på frågan om de grunder, med tillämpning av vilka kvinnor må kunna utnämnas och befordras till tjänster, som tillsättas genom kunglig fullmakt, återgått till den gamla ståndpunkten att t i l l m ä t a å t k v i n n o r e n f u l l s t ä n d i g t g o d t y c k l i g a v l ö n i n g. Kommitténs förslag skulle komma att innebära, att de kvinnogrupper, som tidigast — år 1918 — fingo tillträde till fullmaktstjänster, nämligen lektorer och adjunkter vid allmänna läroverk, högre lärarinneseminariet och folkskoleseminarierna, skulle erhålla en i förhållande till motsvarande manliga befattningshavare s ä m r e löneplacering än sådana kvinnliga befattningshavare, som först senare vunnit behörighet till sådana tjänster. Att just lärartjänsterna bland alla fullmaktstjänster tidigast öppnats för kvinnor ,torde likväl ha berott på att kvinnor på undervisningsområdet gjort sådana insatser, att man av dem ansett sig kunna förvänta ett arbete, som vore likvärdigt med de manliga befattningshavarnas. Kommitténs åtgärd att sätta just kvinnliga lärare i en ogynnsam undantagsställning kan endast förklaras av, att kommittén tycks anse, att en orätt vunnit berättigande då den har några års hävd.

Ett sådant förslag kan emellertid icke accepteras som en slutgiltig lösning. Den enda tillfredsställande lösning av kvinnliga befattningshavares lönefråga är enligt min mening, att kvinnlig befattningshavare erhåller samma lön som motsvarande manlige befattningshavare.

—

Därför: låt oss lära det formella, så ska vi också när det påkallas, kunna arbeta för en sak. En sådan sak är nu ett samhälle byggt — icke på motarbetandets utan på samarbetets grund.

—

Gymnastikdräkter
av trikå till alla åldrar, av tyg på beställning. Stort lager av N. F. K.-livstycket för barn och vuxna. **Promenadskodon** bredare o. smalare med och utan klack, finnes och kan beställas i
Anna Ahlströms Manufaktur och Sybehörsaffär
Götgatan 95. Tel. Sö. 31 184.

Så ledigt skall tårna ligga i skon.

Ida Norman - Skomagasin
Humlegårdsgatan 6 - Tel. 786 15
Rekommenderas
REPARATIONER UTFÖRAS
Reela varor Vid uppvisandet av denna annons lämnas 5 % rabatt *Låga priser*

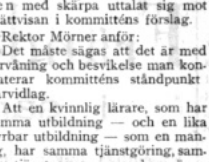

Sköljkannor
Maggördlar
Grossessgördlar
Åderbräckssstrumpor
samt alla slags gummivaror.
m.m. m.m.
Telefon: 'Instrument-Kifa'
KIFA
KUNGL. HOVLEVERANTÖR
31 Regeringsgatan 31

Människorna och systemen

II. Av Honorine Hermelin

Det har sagts — det var före kriget — att det i världen fanns tre oklanderligt fungerande system: det tyska militärväsendet, den ryska hemliga polisen och den katolska kyrkan. Man skulle kanske kunna finna flera exempel på fulländade system. I en av dagens aktuella böcker, fransmannen André Siegfrieds om Förenta Staterna av i dag (sv. övers. Bonnier, serien Dagens ansikte) skildras ett par andra system, som i makt och fulländning säkert kan jämföras med de gamla nyss nämda. Det är det politiska partispelet och den industriella produktionsordningen — bådadera såsom de te sig i Amerika, men hur märker man inte, att de både till väsen och metoder hålla på att sprida sig över världen. Framställningen av den industriella produktionsordningen är mest genomskinlig och sammanfattad, varför jag därifrån anför några belysande citat:

Man har inte förstått grundtanken i den amerikanska produktionen, säger Siegfried, om man ett enda ögonblick glömmer att den arbetar för en inhemsk marknad på nära 120 miljoner människor. — För att kunna utnyttja denna marknad, gäller det nu att uppfostra publiken, det vill säga kanalisera dess tycken in på ett begränsat antal stora vägar. Genom att vänja publiken vid ett litet antal kända märken underlättar man massfabrikationen till låga priser. — Det har efter djupgående undersökningar visat sig, hur långt man kan komma med förenkling och standardisering — att man exempelvis kunnat gå ned från 210 buteljsorter till 20, från 175 sorters bilhjul till 4, från 66 typer tegel till 7 och från 287 typer gummiringar till 32. Sedan 1921 har handelsministeriet, obs! med nuvarande presidenten Hoover i spetsen, inom 50 olika områden kunnat avskaffa i genomsnitt tre fjärdedelar av de meningslöst många typer, som förut framställts.

Siegfried lånar, för att göra levande denna »uppfostrade» publik med sina standardvaror, några rader ur Sinclair Lewis' bok Huvudgatan: nio tiondelar av alla amerikanska städer äro varandra så lika, att man blir tröttad till döds — överallt möter man samma vedgårdar, samma järnvägsstation, samma Fordgarage, samma mjölkmagasin, samma askformiga hus, samma butiker i två våningar. — Butikerna breda ut samma standardiserade produkter, som rekommenderas av en standardiserad reklam — 5.000 kilometer från varandra äro tidningarna exakt lika uppställda och redigerade av samma trust. Boyen i Arkansas sätter på sig precis samma konfektionskostym som boyen i Delaware, båda tala samma slang, som utbildats under beröring med samma sport.

När man alltså opererar med ett fåtal artiklar och ett nästan obegränsat antal konsumenter betalar sig automatiskt det minsta »framsteg». Det spelar roll i en fabrik om maskinerna äro placerade sex tum för långt ifrån varandra. (Ford: Mitt liv.). Icke mindre viktigt är det metodiska utnyttjandet av personalen. Systematiskt och ibland obevekligt har detta system drivits till en ojämförlig fulländning. Ofta protestera de medvetna representanterna för arbetsklassen och göra gällande, att en alltför stark press sliter ut människomaterialet. Men massan hypnotiseras av de höga lönerna och gör sig till en början inte reda för vilken utmattning som följer av en alltför intensiv arbetstakt och protesterar därför inte på allvar mot systemet. De individer, som inte kunna följa med försvinna ljudlöst. Och den allmänna meningen beundrar effektiviteten i så hög grad, att den blundar för vissa av dess risker.

Amerika har med en slags förtjusning upptagit fransmännen Binets och Simons uppfinning av intelligensmätningar (tests). I skolorna, universiteten, fabrikerna och de stora magasinen tror man mer och mer på the tests' förmåga att ge omedelbar och avgörande upplysning om varje människas möjligheter.. Man sätter fast testen vid ens papper och den följer en som ett poliskort, som man icke kan frigöra sig ifrån. — I våra dagar ha åtskilliga stora företag sin »psykolog», som har till uppgift att mäta och bestämma anlagen hos personalen.

Vad det politiska valsystemet beträffar kan man säga att det hänger på en systematisk uppfostran till fullkomlig passivitet från de levande människornas sida. Det är val-»maskinen» och val-bossarna» som sköter spelet. Insatsen i spelet kommer från storkapitalets representanter — de kassera också in huvudvinsterna.

Det är anmärkningsvärt hur Siegfried framhåller systematisk uppfostran som förutsättningen för dessa amerikanska jättesystem. Vi vet ju också, att inom de oklanderligt fungerande system, som exempelvis nämdes i början av denna framställning, här bestått en utomordentlig systematisk uppfostran, d. v. s. en bearbetning av människomaterialet om möjligt utan några luckor, så att resultatet blir tänkande, görande och låtande efter ett visst schema.

Det finns en läkare och psykoanalytiker i Berlin med ungdomsforskning som specialitet, Siegfried Bernfeld som i en liten bok — han kallar den Sisyfos eller uppfostrans gränser — låter skåda i botten systemens makt, just med utgångspunkt i uppfostran. Han menar nämligen, att alla omgivande system — det rådande samhällssystemet först och främst med sin uppdelning i fattiga och rika, makthavande och underlydande, men också t. ex. fadersmaktssystemet och den familjeegoistiska ordningen — så omspinner och genom alla porer intränger i ett till denna världen kommet m nniskobarn, att allt vad vi särskilt kallar uppfostran drunknar däri som en myggas pip i en brusande kör. Och skolan, som på särskilt sätt står i uppfostrans tjänst, bidrar genom att helt enkelt vara ett system för undervisning till vissa färdigheter — till detta bearbetande av hela barnorganismen för att göra den smidig i systemens tjänst. — Skolan, säger Bernfeld, är en av de uppfostrare, som till hån för alla uppfostrings- och undervisningsplaner, alla kongresser, möten och predikningar gör av den nya generationen just vad den gamla är — och ständigt på nytt blir. Och han fortsätter: Skolstadgan fordrar inledningsvis av lärarna att de skola uppfostra sedligt-religiösa människor — och så räknar den upp läroämnen och kursplaner. Aldrig kan en lärare fylla denna inledningsvis framställda fordran. Av sedligt-religiösa människor finns det knappast flera år 1924 än 1224. Samhällsguden ler i smyg— det stör honom inte, och han är inte ond på sina lärare. De ha gjort sitt yttersta, och ha också grämt sig och misskänt sig själva duktigt. Han, samhällsguden, ville ju inget annat än att slippa analfabeterna. De ville det där med den sedligt religiösa människan. Han unnar dem bedrägeriet. De ville kanske annars inte göra sig så mycken möda för 1 200 mark om året.

Kliché till annons, införd i amerikansk press, som vädjar om stöd för Amerikanska Musikerförbundet. Högtalaren — framförd av storkapitalet — trampar med järnskor in på den levande orkestern. I annonstexten står: 300 musikanter i Hollywood förser tusentals teatrar med musik.

Bernfeld framhåller också hur skolsystemet inom det rådande samhällssystemet behandlar ungdomen olika just i den mest ingripande och ödesdigra av alla åldersperioder, den då alla möjligheter sätta frö — eller förspillas: den andliga pubertetsperi .den mellan sexton och tjugu år. Där släpps den »proletära ungdomsskaran ut i ett pressande förvärvsliv, som inte ger den tid att tänka och att svärma. Istället leds den av den tidiga förtjänsten, av trötthet och av gammal tradition in i ett alltför tidigt sexualliv, som ohjälpligt för hela livet minskar deras andliga krafttillgångar.

»Överklassens» ungdom däremot hålles under denna tid kvar i skolan, och, säger Bernfeld i en särskilt elak passus, man spelar på de fina strängar som nu växer fram och särskilt äro ägnade att dallra för idéernas fläkt, man spelar på dem »med stora ord: fosterland — kultur — nation — kultur — vetenskap — kultur — folk — kultur — ras — kultur.»

Bernfeldts lilla bok är sannerligen en fruktansvärd »kultur»-kritik. Han kan ge föga tröst, fast han liksom vrider sig inför den »idealistiske lärarens» frågande eller förtvivlade blick. Det enda han kan hoppas på är att den socialistiska samhällsordningen en gång skall ge åtminstone samma yttre skolvillkor åt alla.

Efter detta föga hoppgivande sysslande med systemen hoppas jag att nästa gång äntligen komma fram till människan.

Tidevarvets vänner uppmanas att stödja Tidevarvet genom annonser och att gynna Tidevarvets annonsörer!

FENOMENET REMARQUE

Den omstridda framgången för boken På västfronten intet nytt är och förblir obestridligen förra årets största framgång. En världssucces, sådan man knappast förut upplevat. Men boken är inte något utomordentligt vare sig till form eller innehåll. Att skriva som Remarque, och om det han skriver om, ha redan hundrade före honom försökt. Han är nästan ointelligent, sällsynt konstlös. De par känslor, som han tillåter sig att ge uttryck för, sväljer han nästan innan de fått uttryck. De egenskaper med vilka han erövrat världen, ha ännu aldrig åt någon förskaffat en sådan seger: han är förtegen och osammansatt. Uppskakande osammansatt.

Denna unga människa (han heter naturligtvis Kramer och inte Remarque och var egentligen sportredaktör i en veckotidning och skrev böcker om hur man blandar drinkar och hade överhuvud ingen avsikt med sin bok, såvida han inte var köpt av bolsjevikerna att bedriva pacifistisk propaganda o. s. v.) denna unga människa har inte ett enda intressant drag, den segaste intervjuare kan inget få ut ur honom. Han är inte pervers, inte heller någon fememördare, och följden är att sådana skaror av fiender huggit löst på honom från höger och vänster, att man knappast förut sett maken därtill. Den förfärligaste revolutionslitteratur från efterkrigstiden frammanade aldrig en sådan reaktion från den nationella ungdomen som denna från vänsterhåll som menlös pacifism utskrikna bok. Det finns folk, som gjort det till sin livsuppgift att bevisa att Remarque engång skrivit dåliga och slippriga studentdikter. Det finns folk som är beredda att svära på att han aldrig varit i en skyttegrav. Och det finns andra som gör sig stor möda att göra känd den förfärliga hemligheten — att han strängt taget är en obegåvad pojke.

Det är han också. Och det verkligt världsskakande är det faktum, att en sådan obegåvad pojke plötsligt häver upp sin röst. Man kan egentligen förutsätta att det fanns tusende sådana Remarque'ar i skyttegravarna, som i dag gå omkring i ämbetsverk och kaserner och halvt ha förgätit vad som hände dem en gång, halvt har velat förgäta det. Riksvärnet och universiteten vimla av sådana Remarque'ar, ty han och hans hjälte (som lika litet som han är någon hjälte) tillhör den bestämda typ av tysk ungdom, som trög och likgiltigt lydig låter förfoga över sig vare sig av militär eller politik. Dessa unga män är varken särskilt dåliga eller särskilt bra, de är en smula trånsjuka och en smula förälskade, en smula sovande — och tidigt brutna. De dog i tusental hjältedöden vid fronten, deras hjältemödrar ville det och kejsaren och rektorn och alla andra. Så var det inget att göra åt det, och det var väl bäst så. Och de som kom tillbaka från fronten predikade vidare för den uppväxande generationen om gud och fosterland och mod och ära såsom man hade predikat för dem. De menade inget illa och de menade inget särskilt gott, de menade överhuvudtaget ingenting.

När nu i alla fall en av dem låter upp sin mun, så blir hans skri tydligare och verkningsfullare än de stora revolutionärernas rop.

Det bevisas av den verkan som Västfronten haft.

Varför det just blev Remarque som öppnade sin mun, det vet man inte, och han vet det väl knappast själv. Hans betydelse ligger däri att i allt vad han genomgått och skrivit har han förblivit obetydlig. Icke något misskänt geni, ingen flammande yngling, ingen stormande hjälte, utan en stackars pojke som man berövat hans ungdom. Hans styrka ligger däri att han aldrig försökt vara något annat. Hans fiender kan därför göra vad de vill. Men Tiden, som alltid är klokare och medvetnare än den så kallade Samtiden, har utnämt honom till sin diktare.

Fenomenet Remarque består däri att en storartad bok är skriven av en vardaglig människa. Också i sina verkningar är den boken så oerhört modern. Den är inte skriven av en individ. Kriget själv har skrivit den. Och förutsatt, att allt ovett som förbittrade motståndare hopat mot Remarque — vad betyder det väl mot äran att bli utsedd till verktyg för ett tidevarv. Det var en gång något så oerhört att en diktare uppträdde utan svallande lockar. Kanske är det likaså nytt och viktigt att det kan finnas en diktare utan personlighet.

Maria Lazar.

?

Råd och Rön

Deras verkan,

var överraskande god. Tröttheten försvann rätt snart och arbetsförmågan ökades betydligt. En känsla av arbetsglädje och välbefinnande inställde sig",

skriver bl. a. en känd kontraktsprost och hovpredikant om Sanokapslarne.

Intresserar Eder snabbaste och tillförlitligaste sättet att ernå fullkomlig nerv- och muskelkraft, energi och arbetsförmåga, samt att undgå vårtrötthet, sömnlöshet och kraftnedsättning, begär prospekt och intyg ang. Sanokapslarne. Sändas gratis och franko.

A.-B. SANOKAPSLAR, Hälsingborg.

Drick Ramlösa

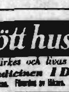

Vårt lands enda naturligt alkaliska vatten

En trött husmor stärkes och livas av Järnmedicinen IDOZAN

Fränder och Främlingar

Forts. fr. sid. 1

Dalarna, arbetarfolkhögskolan i en av Sveriges härligaste bygder. Här uppe var ju också Rickard Sandler lärare, då han startade Arbetarnas bildningsförbund, som sedan under 20 år växt till den storslagna arbetsform för folkbildning som den i dag är.

Konferensen på Brunnsvik blev verkligen förd efter en ny metod, utan dräpande program. Världsförbundets rapporter från de olika länderna om statens förhållande till folkbildningssträvandena förelågo på förhand. Och på dessa fakta kunde diskussionerna fritt nå ned till grundfrågorna, vare sig diskussionerna försiggingo under samlat möte, gruppvis eller på tu man hand. Folk talade med varandra, lärde känna varandra, utbytte erfarenheter och dryftade problem. Och huvudproblemet under dessa dagar var för de flesta: hur skall det tillgå att erhålla offentliga anslag till folkupplysningsarbete utan kvävande statskontroll? Representanten från Grundtvigs frihetsland, den unge högskoleföreståndaren Begtrup från Fredriksbergs gamla förnämliga folkhögskola i Danmark, framhöll kort och gott: Staten skall ge pengarna — och så hålla sig borta. Innehållet i dr. Rickard Sandlers korta och fyndiga lilla inlägg var att det är riktigt att staten känner sin ekonomiska förpliktelse i folkupplysningsarbetet, att den står tjänande och hjälpande vid arbetets sida med kontroll över rimliga minimikrav på en viss nivå för verksamheten. Men längre får censur och riktlinjer icke tålas från statens sida. Ty folkupplysningsarbetet måste alltid utvecklas på frihetens grund.

Den tyska representanten Dr. Rosenstock stod närmare de östeuropeiska staternas talesmän i sin syn på statens uppgift: Ett hela folket — alla samhällsklasser — omfattande upplysningsarbete har helt enkelt aldrig försökts i något land. Skall saken nu göras måste folkets högsta och starkaste institution, staten, ta hand därom, göra den stora organisationen möjlig, leta efter, ge mod åt och stimulera ständigt nya och flera frivilliga grupper, som vilja taga del i arbetet.

Så blev det också tid till att fråga, undersöka, att titta på byggnader, föreläsningsrum, bibliotek och kök på Brunnsvik under dessa dagar!

Birgit Nissen.

Fredrikke Mörck.

— »Än lever här en och annan
Som också i ledet var
Och minnes sin egen stormgång
Framåt efter höjt standar» —

— den strofen rinner en i minnet vid åsynen av Fredrikke Mörck, som är på Stockholmsbesök för att hälsa på sina gamla rösträttvänner från den stora kampens dagar. Men den skillnaden är det da allikevel — vad den norskan är smittsam! — att Fredrikke var vän med alla i ledet, i de internationella lederna, medan hon själv var en av de ledande i sitt hemland Norge. Och Norge blev ett av de första länder i världen, där kvinnorna tillerkändes rätt att vara medborgare. Om det Stockholm som »flager i byen og paa havnen» möjligen mer tänkt på Londons Lord Mayor än på »the President of Norway» — fröken Mörcks titel vid internationella kongresser — så har i de kretsar där hon nu varit medelpunkten varit högtid i många dar. Det har rekapitulerats seklets och rösträttsrörelsens början, från fredskampen mot världskriget, från hjälparbetet under och efter detsamma, från nordiskt samarbete i lagstiftningsfrågor ja, var har icke Fredrikke Mörcks energi, kloka omdöme och varma hjärta tagits i bruk.

Hennes tidigaste livsuppgift var lärarinnans. En betydlig förbättring i de norska lärarinnornas ställning är resultatet av den på 1890-talet bildade »Höjere skolers landslaererindeförening», vars stifter og förste formand blev Fredrikke Mörck. Vid sin avgång från denna post blev hon föreningens första »aeresmedlem» ett uttryck av erkänsla för det grundläggande och betydelsefulla arbete hon gjort till lärarinnekårens bästa.

Det nästa skedet av hennes liv inleddes då »Nylaende», kvinnosakens första och enda organ i Norge i samarbete med Gina Krog startades. Det var en ny, en hittills obrukad jord, kvinnornas sak, mörkt »ulaende», som skulle röjas upp. Det är stimulerande minnen Fredrikke Mörck har från motståndets hårdaste år sida vid sida med en sådan personlighet som Gina Krogs, modig, uthållig, entusiastisk.

De norska kvinnorna skulle i dag ej stå där de stå, om de icke haft denna sin tidning. Dess redaktör har med aldrig sviktande intresse och med sin vakna och vaksamma kärlek för den sak, hon givit sin odelade arbetskraft under hela sitt liv, låtit Nylaende bliva en knutpunkt där alla trådar löpte samman. För detta måste alla norska kvinnor vara henne tacksamma. Säkert är att Norske Kvinders Nationalraad, som omfattar så många olika föreningar med olikartade praktiska och ideella mål, icke skulle kunnat bliva vad det är, om inte Nylaende med sitt verkliga frisinne och sin målmedvetenhet hade bearbetat sinnena.

I det stora, tre delar omfattande verket »Norske Kvinder» har Fredrikke Mörck givit sitt land en annan gåva av bestående värde. Det är en kulturskildring från 1800-talets början till våra dagar, som andra land kan avundas Norge att äga. De banbrytande kvinnorna på varje arbetsfält ha där en minnesteckning, utförd av en skicklig hand och ett sinne, som med spiritualiteten förenat en öm och varm tacksamhet mot dem som i hårda tider stridit en ojämn strid.

En sådan minnets skattkammare som Fredrikke Mörck äger, har ännu mycket att giva. En tids sjukdom har tvingat henne att fullständigt vila, men alla hennes många vänner runtom i de nordiska länderna önska på det innerligaste att hon ville fylla ännu många sidor med stoff ur sin rika erfarenhet från en så politiskt som kulturellt intressant tidsperiod, som den, i vilken hon på ett så särskilt levande sätt tagit del och därför även i hög grad satt sin prägel på.

— Ännu ett ord, Fredrikke, ropar någon av vännerna i avskedets ögonblick. — Mitt siste ord må vaere, säger Fredrikke Mörck leende, sig de unge att de icke subtraherer noe på kravet som vi gamle satte op. —

Ellen Hagen.

Mot vita Slavhandeln.

Doktor Alma Sundquist, som blivit utsedd till deltagare i den av Nationernas Förbund igångsatta undersökningen av handeln med kvinnor och barn på Orienten, kom för ett par dagar sedan tillbaka från kommissionens förberedande sammanträde i Geneve, där planen för resan i stora drag blivit fastställd.

Expeditionen, som startar från Marseilles i början på oktober, kommer att räcka inte mindre än ett och ett halvt år, berättar doktor Sundquist. Den bekostas av Rockefellerinstitutet genom amerikanska byrån för social hygien. Mr Johnson, expeditionens ledare tillhör själv byrån. Han deltog också i den stora undersökning av vita slavhandeln, som Nationernas Förbund för några år sedan lät företaga i Sydamerika, Egypten och några andra länder. Mr Johnson är jurist. Kommissionens andre medlem, polacken Pindor, är ämbetsman och diplomat och har i 25 år haft sin verksamhet förlagd till Orienten. Och så är det den tredje deltagaren, doktor Sundquist, som representerar läkarna.

Arbetet skall enligt instruktionen omfatta endast den internationella kvinnohandeln. De olika ländernas egna förhållanden däremot tas inte upp annat än i den utsträckning de ha intresse för de mellanfolkliga systemen. Arbetet sker hela tiden i samråd och samförstånd med de undersökta ländernas regeringar. Men både officiella och icke officiella källor måste naturligtvis anlitas.

Vad kommissionen har att ta reda på är gällande lagar rörande in- och utvandring, särskilt beträffande omyndiga kvinnor och barn, passbestämmelser, lagar angående giftermålsålder och skyddsålder etc. Dessutom skall den ta rätt på de privata föreningar, som arbeta mot kvinnohandeln. Det lär finnas en hel del sådana. Som ett exempel på det enskilda arbetets nytta talar doktor Sundquist om, hur de japanska konsulaten trätt in ifråga om japanska prostituerade i främmande länder. Kvinnorna skickades hem — inte med våld — men efter övertalning av resp. konsuler och på allmän bekostnad. Det är ändå ganska märkligt och visar en viss grad av aktning för deras värde som människor.

En kvinnlig medborgarskola i England.

Så mycket bekymmer den engelska flappern har vållat sin samtid, den förskräckliga unga flickan med rösträtt vid 21 år! Vart skulle det bära hän, när dessa massor av politiskt okunniga, i största allmänhet ovärdiga unga medborgarinnor började översvämma den politiska marknaden och kasta sina röster på måfå i valurnorna?

Redan strax efter den kvinnliga rösträttens införande i England, 1918 — då 30-åringarna för första gången stodo med röstsedeln i sin hand och förskräckelsen var ganska stor också för dem — var det några målmedvetna människor, som beslöto att göra sitt bästa för att svaret på de oroliga frågorna skulle bli så uppmuntrande som möjligt.

— Vi göra en medborgarskola för yrkesarbetande kvinnor, sade de, så få vi se hur mycket intresse det finns för fördjupad utbildning i samhällslivets konst. Och så få kvinnorna en chans att tekniskt mäta sig med de vältränade männen. Så grundades Hillcroft College nära London, först genom K. F. U. K.s uppslag och medverkan, snart driven som en självständig institution med stöd hos sådana organisationer och myndigheter, som ha den vuxna ungdomens utbildning och fostran till sin uppgift.

Det finns tre motsvarande högskolor för manlig ungdom i England, ett par för både män och kvinnor — men Hillcroft är den enda för enbart kvinnliga elever.

— Och det har visat sig ganska nödvändigt att kvinnorna ha en egen skola, berättar Hillcrofts stiliga rektor, miss Fanny Street, som just gjort Sverige äran av ett besök. — Ty från de blandade skolorna trängas flickorna så småningom ut.

Det är riktigt lustigt att under samtalets gång fastställa, hur ofantligt många beröringspunkter Hillcroft College och Kvinnliga Medborgarskolan vid Fogelstad ha med varandra. I två så olika länder ha de uppstått, oberoende av och ovetande om varandra. Men den gemensamma iden har på förbluffande många punkter tagit samma praktiska hjälpmedel i sin tjänst.

Minimiåldern vid Hillcroft är 21 år — det är meningen för kvinnor, som börjat delta i de allmänna uppgifterna och själva blivit medvetna om vad de behöva lära — för övrigt växla åldrarna upptill 40 år. Liksom på Fogelstad är det en rikhaltig samling yrken som företrädas på skolan — från husmödrar, uppasserskor, sömmerskor till industriens alla olika grenar. Skolan tar emot högst 40 elever. Det är inte någon examensläsning, men en del av eleverna fortsätta i alla fall efter kursens slut vid någon högskola. Kursen räcker ett helt år. Så långa ledigheter kunna åstadkommas endast genom samverkan från alla håll. Än är det arbetsgivarna som skicka sina arbeterskor, t. ex. Cadburys chokladfabriker, än komma de genom fackföreningar, bildningsklubbar eller kyrkosamfund.

Hela skolarbetet är genomgående byggt på deltagarnas egen medverkan. De få sitta som ordförande under sammanträdena, när politiska gäster från London komma ner och hålla föredrag — konservativa, liberala och arbetarpartiets representanter i tur och ordning. Varsågod och hälsa gästen välkommen, underhåll honom vid kvällsvarden och säg ett vänligt ord till avtackning. Det är inte meningen att rektorn alltid skall spela den rollen. Det är självständigt anordnade uppsatser, diskussioner och samkväm. I fråga om undervisningsämnena få eleverna också i stor utsträckning välja själva: nationalekonomi, historia och litteratur, psykologi, som de alltid tycka mycket om, hygien och biologi.

En ung flicka, som var anställd på en liten billig restaurang, kom till skolan. Hon var petig med vad hon åt — hade väl sett för mycket mat. Hon ville inte ha grönsaker, tyckte inte om frukt, ville inte äta det och inte det. Men hon var genomintresserad av skolan och övertygad om att hon tänkte lära sig vad läras kunde. Hon fick höra föreläsningarna om vitaminer och vad därtill hör. Nästa morgon åt hon sallad med energi och återvände med nya utgångspunkter till sitt arbete på restaurangen.

Miss Street själv är en utomordentligt tilldragande människa. Hon har en behaglig röst, humoristiska ögon och genomgående politiska kunskaper. Förgrundsfigurerna i de politiska partierna, Baldwin, Oswald Mosley, Maxton, stå livslevande för våra ögon, medan hon berättar. Hon har förfärat många kvinnor med sina rösträttsföredrag och politiska föreläsningar, kvinnor som levat i absolut okunnighet om samhällsmaskineriets hemligheter och som bara av alla krafter velat skydda sig för politikens smutsiga försåt. Men inför hennes humor och godmodighet och öppna framställning bli de litet intresserade — och många av dem fortsätta vidare på det intressanta området.

Överallt, i affärshus, fabriker och husligt arbete bevisa de forna Hillcrofteleverna att rektorn och hennes meningsfränder inte togo fel, när de vågade tro att också flickorna voro värda att kosta på litet utbildning i medborgarkonst. Det är intresserade och dugliga kvinnor, som göra skolan och medborgarskapet heder på ledande platser och i allmänna värv.

C. H.

KAROLINSKA DAGARNA

på Skansen blev en upplevelse. Det var ljumma vårvindar, som fläktade bland bål och bloss, och som fladdrade i de långa dalakjortlarna och hättorna. På Värnamo marknad var det liv och lust bland däjeliga jungfrur och allehanda spelare och gycklare. I Karolinska lägret exercerade Kung Carls bussar bland markententerskor och öltunnor vid en flammande lägereld, under det att fäbodfolkets rop skallade över kullarna ,när de drog ner till bygden igen med kritterna. Vid Moragården samlades de och berättade om skogsrån och trollkäringar, som dansat på botten till en låt, som Stintan kunde blåsa på sin pipa.

Borta på Marknadsteatern spelade man små stycken, som dragits fram ur glömskan och blivit återupplivade, och på Stenbocks Theatrum dansade Lustwin en gavott med de fem sinnena. Detta var verkligen ett av de allra vackraste inslagen under festligheterna tack vare sin förtjusande musik av Gustaf Düben d. ä. och den utomordentligt välkomponerade baletten.

Skansen har alltid varit en vårdare av vår bondekultur, men nu har den också i sitt sköte velat upptaga den svenska herrgårdskulturen och börjat med uppförandet av Skogaholms enastående vackra byggnad, framför vilken gavs ett friluftsspel ,som också berättar historien om gårdens eller kanske rättare slottets uppkomst. Det är nämligen kvinnorna, som själva byggt huset medan männen på gården voro ute i kriget. Själva höggo de timret och släpade hem det från skogarna. Stock lades på stock och huset blev till sist färdigt. Och nu står huset på Skansen och sträcker sin smala spira med vindflöjeln högt upp över stadens buller! Ett ganska underligt öde! Det är vackert på kvällarna under spelet, när facklorna lyser upp de mattröda stockarna och ungdomen dansar framför vid felornas låt, det är en stämningsfull taklagsfest på Skogaholm, som Skansen trollar fram för oss.

I galopp kommer Kung Carl själv sprängande utför backarna ner till »Högvälborne Hr: Grefwe Stenbocks Theatrum» för att bli ordentligt förlustad »uppå then stora och lyckliga Carols-dag». Under raketers vinande gör han sitt intåg på den lilla teatern, över vilken de uppskrämda och förskräckta änderna flyga i stora ringar. Och så börjar den lilla »förträffliga operan», som Stenbock satt ihop för att fördriva tiden under det långa vinterkvarteret, och som nyligen åter dragits fram i dagens ljus. Den kunde väl ej heller fått en lämpligare plats för framförandet än just under dessa dagar på Skansen. Detta lilla kulturhistoriska dokument står plötsligt levande och givande framför oss i all sin enkelhet, och man blir tagen av dess omedelbara älskvärdhet. Här som på många ställen på Skansen under dessa festligheter frapperas man av de vackra Dübenkompositionerna. När sedan de livländske brudepigornas dans dansas av män är muntrationen i gång på allvar ,och dalkarlarnas dans till kungens ära blir faktiskt en rörande apoteos till enkelhetens Terpischore. Det är verkligen riktigt vackert att se män dansa i dessa små baletter — kanske just för att man ej är van vid detta slags balettflickor!

I Seglora kyrka var det en konsert, som upptog kompositioner av Andreas Düben (— 1662) och Gustaf Düben d. ä. 1624—1690). Det var utomordentligt vackert och stämningsfullt. Musiken var tung och allvarlig, och man tyckte sig vara flyttad tillbaka till den tid, då det var gråväder och självförsakelse i hela Svea rike. Särskilt skulle jag vilja framhålla de två kompositionerna arrangerade för stråkkvintett, Libertas av Gustaf Düben d. ä. och Suite i g-moll av Andreas och Gustaf Düben. Texterna till sångerna voro alla av mer eller mindre religiöst innehåll och hämtade ur »Odae Sveticae Thet är Någre Werlds-Betracktelser Sångwijs författade av Samuel Columbus» (1640—1684).

En daglig tidning skrev efter premiären någonting om ,att man behövde verkligen inte gå upp till Skansen för att stödja den, utan om man vill ha en intressant och roande kväll, borde man bege sig dit upp. Och man får hoppas att publiken tar detta ad notam!

Det är rent storartat att se, hur alla dessa män ock kvinnor, som medverka under festligheterna, ställt tid och krafter till förfogande för att hjälpa Skansens idé. Ett klingande svenskt »heder och tack» är allt som gives dem i gengäld.

Jacques.

Brev till Tidevarvet

En dag i regn och kyla satt jag på passionsteatern i Oberammergau. Och den dagen ångrar jag inte, trots att jag frös litet mer än nyttigt var. För min del beundrar jag spelen — jag är gripen av dem — vad man än säger om dem.

I Oberammergau kan man inte denna sommar göra långa uppehåll, inte ens om man har gott om pengar, alla utrymmen behövs för genomresande passionsgäster. Vanligen är det så fullt, att det näppeligen går att bereda plats för en icke anmäld gäst. Så berättade min värdinna, att hon måste bädda i sitt kök åt en av själva »Musses» höga diplomater, som kom utan att på förhand vara anmäld. Han hade antagligen trott, att hans höga pinne på samhällsstegen befriade honom från att göra sig samma besvär som andra dödliga — men därför fick han också logera i köket. Vill man alltså dröja i det härliga Bayern, måste vägarna »gå åt andra byar», och det finns massor att välja på. Från den minsta lilla vrå i dessa trakter lyser det färgglada reklamtryck, som påstå att just den eller den lilla byn är den mest benådade fläck av jorden.

För min del har jag hamnat i Garmisch och känner mig fullkomligt nöjd med min lott. Garmisch, såväl som dess systersamhälle Partenkirchen, tillhöra ju de mera kända bad- och kurorterna i Oberbayern. Hit komma varje sommar över hundratusen gäster, inte bara från alla delar av Tyskland utan även utlänningar. Mest amerikaner och engelsmän tror jag; näst tyskan är nämligen engelskan det språk man oftast hör, men till min stora glädje hör jag också svenska ibland. För ett par dar sedan fick jag en extra hälsning hemifrån. En söt liten stockholmska — jag antar det — observerade min ringa person och sade till sin kamrat: »Titta på gumman där, hon liknar någon jag sett hemma i Stockholm.» Och av deras fortsatta resonemang hörde jag, att de tog mig för en inföding och därtill en som stötte deras estetiska sinne, med att jag inte bar den pittoreska folkdräkten. Varför jag blev tagen för att vara hemmahörande här vet jag inte. Men det var intressant och jag var tacksam för hälsningen.

För det mesta är det nog rikt folk som kommer hit, åtminstone för längre uppehåll, undertecknad som utgör ett fattigt undantag är heller ingen egentlig »kurgäst» som vare sig dricker hälsovatten eller besöker societetshuset. Genom vänner i Oberammergau lyckades jag få inackordera mig hos en arbetarfamilj här. Vi ha smedja, lagård och skomakarverkstad under samma tak, men det är bara bra. Tack vare hammarens muntra klang mot städet i tidig morgonstund slipper jag bestå mig med väckarur, och lite lagårdslukt är ju bara »gesund».

För min del anser jag Garmisch vara en helt enkelt underbar plats. I första hand dess obeskrivligt sköna läge mellan mäktiga bergmassiv, men också själva samhället är vackert. De breda solida husen, vare sig de äro bruna, blå, gula eller vita, ha änglar eller skarpskyttar målade på väggarna, verka så propra och hemtrevliga. Här är också en sådan rikedom av blommor, på balkonger och i trädgårdar lyser det i alla regnbågens färger.

Då societetsparken invigdes nämnde borgmästaren i sitt tal att samhället vuxit, förbättrats och förskönats de sista åren, så att det förvånar till och med dem som varit med och fört fram allt det nya. Men han sade — och det tror jag är sant — att man varit mycket rädd för att låta det nya slå ihjäl det gamla. Även i de nybyggda husen inrymmes kostall och hölada, och man staplar ved omkring väggarna. Och till och med de stora hotellen, som naturligtvis inte består sig med kostall och vedstaplar, äro byggda så att de gå in i landskapsbilden och verka ej störande. Gatorna äro asfaltbelagda och up to date, men det är dock inte ovanligt att vid sextiden på eftermiddagen se en liten flock kor betänksamt lotsa sig fram mellan turistbussar och lyxautomobiler. Och detta inte bara på smågator — nej då — på en gata i Partenkirchen, så förnäm att där finns en trafikkonstapel, såg jag häromkvällen att konstapeln måste gå ut i körbanan och handgripligt visa korna vad det betydde, när han viftade åt dem med vita handskar.

Enligt bayerska kalendern börjar sommaren den 22:dra juni men jag tror att det är något fel med den beräkningen. Före den dagen var det nämligen ständigt så varmt att man önskade kunna gå omkring i baddräkt helst, men efter den dagen har det ofta varit så kallt, att jag plockat på mig allt av ylle jag äger och ändå frusit.

Men jag märker att mitt brev blir för långt — aj — aj — redaktörens sax — och ändå har jag inte på långt när kommit till det jag tänkte tala om: såsom spännande teateraftnar jag varit med om helgonfester och andra högtider.

Den 19:de juni t. ex. var det Fronleich, då man började redan klockan fem på morgonen att skjuta, mucisera och gå i procession. Hela skaran av helgon och skyddspatroner — från spädbarnens till de gamla ungkarlarnas — bars ut på långpromenad; överallt vid husen var det altare resta krucifix och helgonbilder utställda, och det hela var mycket högtidligt. Söndagen den 20:de juli hade en folkdräktsförening fest, vädret var som extra beställt för denna tillställning. Solen sken från en klarblå himmel och förhöjde glansen av de färgglada dräkterna, men ändå var det inte så varmt att de dansande ungdomarna behövde svettas. Dansuppvisningen den dagen vore värd sitt eget kapitel. En Schuhplattlertrupp på sextio unga män dansade schuhplattle och andra gammaldags danser. Det säger sig självt att de unga männen voro klädda i Oberbayerns måleriska nationaldräkt. Varenda en hade säkert nya vita fjädrar i sin mörkgröna filthatt. Men den största förtjusningen väckte kanske några gamla kvinnor, som i långa kjolar och skor som verkade lite för trånga, uppträdde och dansade en sirlig gammal vals.

Sång och musik samt schuhplattledans förekommer det för övrigt mycket här i Garmisch. Varje kväll uppträda på olika ställen de s. k. »Origenale Loisachtaler» och spelar, dansar och sjunger sina vackra hembygdssånger. Så finns det »kurorkester» och en hel del andra, enskilda och trupper, som flitigt uppträda och ge konserter.

Och ett av de största evenemangen denna sommar är väl att man fått elektrisk järnväg till Fryspitze över Eibsee. Förr har man som bekant måst fara över Ehrwald—Obermoos och sedan med linbana. Men den banan var österrikisk, nu har Bayern fått sin Fryspitzbahn.

Men nu måste jag tvärt avbryta! Med hjärtliga hälsningar till både de som läsa och de som skapa Tidevarvet.

Nanny Johansson.

—

Oberoende av stånd och kön

De kvinnliga statstjänstemännens ställning i Tyskland.

Till jämförelse med de kvinnliga statstjänstemännens ställning i Sverige, som för närvarande åter igen är föremål för diskussion, lämnas härnedan en kort redogörelse för motsvarande tyska förhållanden. Den intressanta artikeln är byggd på en framställning i Bayersk Lärarinnetidning av Franziska Ziegler.

*

Författning för Tyska riket, vilken utfärdades den 14 augusti 1919 av rikspresidenten ger kvinnorna principiell likställighet med männen i fråga om medborgarrättigheter.

Alla tyskar, både män och kvinnor, äro lika inför lagen och hava principiellt samma statsborgerliga rättigheter och plikter. Alla rättsliga privilegier på grund av födelse och stånd äro upphävda. Äktenskapet står såsom grundval för familjelivet och för nationens upprätthållande och tillväxt under statens särskilda skydd och omsorg.

Alla medborgare utan åtskillnad hava efter måttet av i lagen föreskriven kompetens och ådagalagda prestationer tillträde till offentliga tjänster och ämbeten. Alla undantagsbestämmelser för kvinnliga ämbets- och tjänstemän äro upphävda.

Att med upphävande av alla undantagsbestämmelser för kvinnliga tjänstemän också följde rättighet att ingå giftermål utan avstående av innehavd tjänst är självklart. Riksregeringen har därför redan år 1920 utfärdat »Grundsätze über die Rechte und Pflichten der verheirateten weiblichen Beamten». Här följa några korta utdrag:

Förvaltningen har rätt att bestämma, om kvinnlig tjänstemans bostadsort, dock icke på bekostnad av hennes rätt men väl på bekostnad av den äkta mannens rätt att bestämma om hustruns bostadsort.

Till gift kvinnlig tjänstemans önskningar ifråga om bostadsort kan i så måtto tagas hänsyn, att hennes ansökan om förflyttning till mannens bostadsort lämnas företräde i görligaste mån vid platsbesättning å denna ort, samt att förflyttning av gift kvinnlig tjänsteman mot hennes vilja ej annat än i nödfall företages.

Gift kvinnlig tjänsteman är pliktig mottaga den med tjänsten förbundna tjänstevåningen, och hon måste även, om vederbörande förvaltande myndighet anser det tjänsten kräva, bebo densamma.

Gift kvinnlig tjänsteman har principiell rätt att i sin tjänstevåning bereda man och barn bostad. Endast av tvingande sakliga grunder kan denna rätt förmenas henne.

Ifall av nedkomst äro följande tjänstelättnader att bevilja:

Gift kvinnlig tjänsteman får tjänstgöra 2 veckor före och 4 veckor efter nedkomst. På begäran kan hon erhålla tjänstledighet 4 veckor före nedkomsten, utan att hon behöver uppvisa attest om arbetsodudglighet. På begäran kan hon redan före 4 veckor före nedkomsten återinträda i tjänstgöring, såvida hon med läkarattest kan bevisa sin arbetsduglighet.

Under tjänstledighet beviljad med anledning av nedkomst skall kvinnlig tjänsteman 10 veckor uppbära full tjänsteinkomst, för ytterligare 7 veckor halv inkomst, men för ledighet därutöver tillkommer henne ingen tjänsteinkomst. Bestämmelserna om beviljande av tjänsteinkomst vid sjukdomsfall bliva härav oberörda. Kostnad för vikarie under tjänstledighet för nedkomst kan icke åläggas den tjänstlediga.

Är kvinnlig tjänsteman på grund av nedkomst endast 8 veckor eller kortare tid tjänstledig, så har hon anspråk på att dessutom få sin årliga semestertid oavkortad. Vid längre tjänstledighet än åtta veckor kan vederbörande myndighet inräkna den över 8 veckor gående tjänstledigheten i semestertiden.

Så var rättsställningen för kvinnliga tjänstemän till år 1923. Den syntes liksom övrig tjänstemannarätt för alltid säkrad genom Art. 129 i »Riksförfattningen», där det heter: »Tjänstemäns välförvärvade rätt är oantastbar».

Men så kom tyska statens finansiella sammanbrott, vilket medförde den stora rikspersonalindragningen, varom påbud utfärdades 27 oktober 1923. Massor av tjänstemän avskedades, yngre och äldre. Men särskilt gick denna indragning ut över gifta kvinnliga tjänstemän.

De blevo i ett slag försatta i en särställning utanför lagen, icke blott de i riksstaten anställda. Enskilda länder och kommuner hade genom denna art. 14 fått fullmakt i samma riktning. Det är självklart, att denna artikel utlöste det häftigaste motstånd från tjänstemannaorganisationerna. I talrika inlagor till statsmyndigheterna hade också allmänna tyska lärarinneföreningen liksom Förbundet tyska kvinnoföreningen trätt in för återställande av de kvinnliga tjänstemännens författningsenliga rätt. Och från alla politiska partier framställdes ändringsförslag. Den 4 augusti 1925 utkom också författning om inställning till personalindragningsförordningen.

Därmed hade de kvinnliga befattningshavarna återinträtt i det rättsläge, som riksförfattningen tillförsäkrar dem: »Ordinarie kvinnlig tjänstemans förordnande förblir av giftermål oberört.»

Bertha Petersson.

—

3 milioner skadefall

med en ersättningssumma av

418 millioner kronor

reglerades under åren 1875—1929 av

Winterthur

(Schweiziskt bolag, grundat 1875)

Låga premier!

Erkänt snabba skaderegleringar!

Branscher:

Olycksfalls-, barnolycksfalls-, sjuk-, skadestånds-, inbrotts- och motorfordonsförsäkringar.

Bolagets premieinkomst år 1929

50 millioner kronor

SVENSKA DIREKTIONEN
Drottningg. 47, — N. 32875
Stockholm

Ombud antages å alla platser, där bolaget ej är tillfyllest representerat.

Vi stå till tjänst

BLOMMOR

Atlas Blomsterhandel S. Rosengren
S:t Eriksplan 17 (Ingång S:t Eriksgatan)
Tel. 307978
Begravningskransar och övriga blomsterarbeten - Medl. av Blomsterförmedl.

GRAVVÅRDAR

V. A. PALMÉRS
Gravvårdsutställning
38 NORRTULLSGATAN 38
30 61 82 bost. 31 29 46

HANDSKAR

Vantar och strumpor i rik sortering.
Handskar tvättas Strumpor uppmaskas *På en dag*
Anna Ohlssons Handskaffär,
Grevtureg. 9 (snett emot Tattersall).
Presentkort — TELEFON 764 92

HEMKONST

Teknisk skola för konstnärligt arbete i hemmet
ATELJÉ HEMKONST
Östermalmsgatan 25—27,
Uppg. A. 2 tr. Tel Ö. 60 20.

HEMSLÖJD

Beställningar mottages å alla slags handvävnader till billigaste priser. *Mattor* i olika kvalitèer Bredd intill 4 meter
Sjöströms Hemslöjdsaffär
Karlavägen 69 Tel. Ö. 9298

HOTELL

Hotell o. Pensionat Esplanade
Blasieholmsgatan 3, Stockholm.
Telefon Norr 312 58 (växel)
FREDRIKSHOVS PENSIONAT
Fredrikshovsgatan 10, tel. 73948, 791 34
även Hällegårds pensionat, Skärsätra
Tel. Skärsätra 4 REKOMMENDERAS
Fru Anna Fahlström

JUVELERARE

Hederspresenter
Matsilver, nysilver o. äkta silver.
Välsorterat lager *Billiga priser*
Götgatan 51 Ringvägen 143
IRIS DAMM

KORSETTER

Spirella-korsetter finnes
11 Styrmansgatan 11 2 tr.
Tel. 75734

MANUFAKTUR

Välsorterat lager av *Kapp-, Dräkt- o. Klädningstyger* i siden, — sammet, ylle och bomull. —
MANUFAKTURMAGASINET
59 Sibyllegatan 59
(Hörnet av Karlavägen) Tel. Ö. 9945

MUSIKAFFÄR.

Centrala Musikaffären
Drottninggatan 73 — Tel. 32 05
GRAMMOFONER och SKIVOR
Klassiska noter, Moderna schlager
Musikinstrument och strängar.

OPTIKER

HUGO ADOLFSSON
SIBYLLEGATAN 19
GLASÖGON
Optisk, Fysisk, Matematisk instrumentmakare.
TELEFON 75564

PAGOD

Konditori—Restaurant i Sö. Kungstornet
Lunch från . . . 1:25
Middag fr. 1:50
Soupé fr. 1:50
Konditoriserv. hela dagen. Hänförande utsikt över Stockholm, Mälaren och Saltsjön.— Norr 5748

OTTOMANER

Har Ni sett vår 2-mans Ottoman
Bo: för 60 kr. köper Ni ingen annan, stor sortering överkast. Nya Ekmöbl. fr. 290, Byffeer 115, Linneskåp 95, Sängar 12.50.
Engvalls Möbellager, Wallingatan 33
(1 minut från Norra Bantorget)

RAM OCH SPEGELAFFÄR

J. L. LARSSONS EFTR.
Knut Nystrand
Södermannag. 8, Stockholm
REKOMMENDERAS.
Låga priser Tel. S. 30014

Gynna Annonsörerna

Giron:r 1544
Tidevarvet började 1930 sin åttonde årgång.

TIDEVARVET

Lördagen den 6 sept. 1930 — N:r 36

Prenumerera
på TIDEVARVET för år 1930.
Pris 6 kr. per år.

mellan pelarna

Analysera Karusellen

Tryckpressarna mullra.
Boken om Lögnens Fader köres på tre timmar.
Upplaga sjuttio tusen.
Placeras i norra lagerrummet.
Sanningsvittnet, tryckpressen till höger,
en halv timmas övertid,
plus sättning av kursiver ur bergspredikan.
På väggarna — klichérubriker:
Köp Kasoltabletten.
Idrott.
Gud.
Faktorn flyger till himlen med manuskriptblad som vingar, haha.
Tryckpressarna mumja.

— — —

Folkets dåliga smak är allmänt bekant .Till och med av folket själv. Brännvin, Pix och »veckans sanna berättelse» äro upphoven. Så ropar man, medan nietzcheanerna avskilja sig ur den förhatliga massan och göra fruktansvärda försök att tända nya facklor, bilda nya tidskrifter, där sanningen och endast sanningen skall stå. Under tiden blinkar allmänna pedagogiken medveten om sitt agabojsvärde oberörd i folkhavet — lär våra barn läxan om Karl den tolfte och andra ting av evigt värde.

Och sedan? Ja, sedan håller man upp konfirmationens tunnband och låter dem hoppa genom papperet, ut i livet.

Här möta de, ännu nymornade efter segerrika narvaslag, samhällskritikens niosvansade katt. Och den nymornade, som alls inte anar vad det är han får stryk för, blir ofta så desperat att han läser nittionio fler »sanna berättelser» än han behöver. (Detta är ju bara en liten del av förflackningen, men här tagen som exempel.) Och allt är ju bara några ord.

En från grunden felaktig pedagogik, med sju urdumma kråkvinkelsystem. Och så affär, affär, affär! Affär på det arma folket, som jämt bildar marknad, för allt, för smått och stort, för peppar och kanoner, för det dummaste dumma.

(Hur var det Shuangtse sade: »en man från staden Hi for till staden Ho för att sälja broderade mössor. Men folket i staden Ho klippte sitt hår och tatuerade sig och hade inte användning för dylika klädesplagg.» —

Enligt detta skulle det ha varit folket självt som var pedagog på den tiden, vilket inte är otroligt ,då ju Kinas kultur är mycket gammal.)

•

Nu föreslår jag att vi ska ta och sälja goda vanor i pressbyråns kiosker, för att se om folket i staden Ho har användning för dylika plagg. Ännu ha vi knappast gjort försöket. Illustrera dem gärna med filmbilder ur Eisensteins »Generallinjen» vilket lär vara något av det bästa konst, personlig genialitet och teknik frambragt hittills. Giv folket det bästa möjliga. Gör de goda folkvanorna till modesaker liksom man gjort med alla dåliga. Skulle folk tröttna på ett mode kan man ju variera det, utvidga det ,förädla det i oändlighet. Kavajkostymen t. ex. ha vi ju haft i ett hundratal år, med variationer. Och än, hundra år efter londonskräddarnas stora dag på artonhundratjugutalet, är kavajkostymen ett mycket ypperligt och ändamålsenligt plagg.

•

Skulle man inte i samma mån kunna tala om att variera en kultur. Sådant måste ju i så fall ske uppifrån, — från dem som det s .k. vetandet hava.

Clemenceau var kanske ingen man av snitt men han var obestridligen ändå ett modelejon, med såna konsekvenser till och med, att salongerna till slut under detta inflytande luktade lik av bara tyskhat. Sådant där berörde ju bara topparna ,men så länge topparna tillåtas härska över rötterna, så länge är »sådant där» erkänt farligt. Moderna ha ett fastare grepp om oss än vi vilja tillstå. Och moderna komma alltid uppifrån, tyvärr. Men slagordet är givet: »Sånt vill folket ha.» I samma andetag som man talar om r e s o n a n s talar man om i n f l y t a n d e. Det passar inte riktigt i stycke, men det kan ju vara begränsningen förlåtet om den på detta sätt strävar efter följdriktighet i Kaos.

En man sade:

Folket? Är en sådan träda egentligen värd att odlas, när folk år från år blir få???

Så talade Kråkmålas Zarathustra från rullstensåsens förskjutningsravin, medan han såg över byar som borde frälsas.

Men som Fröding en gång skrev i en viss a-b-c-bok:

Det är lumpet att med stake
banka puckelryggar rake —

så är det också med folket och folken, och med de yttringar som dem leda. Slår man en, så slår man i högen. Skillnaden är väl bara den att man då oftast slår på mollusker i stället för klippor. Och mollusker behandlar man ej med stake.

Man får utgå ifrån att massan tar vad den får, utan opinionsklagan. Men man får heller inte glömma att alla är massa och att denna massa har variationer, vilkas egentliga grunder vi veta sorgligt lite om. En förnuftigt ordnad samhällsekonomi,i dess djupaste betydelse, är kanske den primära pedagogik utan vilken hela vår föreställningsvärld om människan blir ett bedrägligt narrspel .Kråkmålas Zarathustra har alltså fältet (trädan) öppet för forskning och arbete.

•

Man bör inte bli nietzchean bara på gallans ingivelse. Utgå ifrån var du verkligen befinner dig: i ett konstlat kaos. Drick mycket vatten .Rök mindre. Lär dig matematik. Men förväxla den då inte redan från början med den siffrornas larviga vetenskap, som hör hemma på tre av vildens fingrar, i kryddboden och på Wall street.

Det stora livet är djupt och innerligt komplicerat, (lär av Linné, Humboldt, Alexis Kivi) i alla sina facetter bär det undersamhetens eviga grönska. Finner du tomhet däri, sök då några läkande örter. Naturen har säkerligen i något av sina snår läkedom även för tomhetssjukan. Det liv människorna konstruerat är däremot så föga märkvärdigt, att det väl genomskådat aldrig höjer sig över kryddbodens sfärer. (Kråkvinkel! London! om ni visste hur lika ni är.) Du skall finna att de få tankevinglingar, på vilka Söderandras och nationernas ve och väl vila, till slut likt bridgecigarrettens rökspiraler uppgå i den dunkelhet, som blivit kallad begränsning.

•

Och tekniken? Virrvarret av hjul??? Om du står vid en gatukorsning och, åttahundra bilar komma rusande emot dig från alla håll, så är det egentligen bara begreppet närtrafik som för tillfället komplicerar sig, med numerärens resurs. Låter du dessa åttahundra bilar komplicera din idévärld, då är du redan slav hos Cæsar.

•

Hade Tomas Alva Edison anlag för att uppfinna fonografer och glödlampor, så var det hans skyldighet att använda dessa anlag. Om det då även var hans hobby, då har den enklaste folkpedagog en större ära att inskriva i sitt hjärta. Det är värre att ärligen bearbeta folkmateriel än isolit.

Du behöver, med andra ord, inte falla på knä för din samtid. I flygmaskin till Paris får du i alla fall inte åka utan de 1,600 kr .som slumpen eller din framtida anpassningsförmåga (— oärlighet) eventuellt kan inbringa. Analysera karusellen. Låt den inte bedra dig.

H a r m.

KLAGOMUREN

Forts. fr. sid. 1

som helgad böneplats efter att tidigare varit vanhelgad av korsfarare. Överrabbinen i Stockholm, dr. M a r c u s E h r e n p r e i s, ger i sin utomordentligt klara, varmt och konstnärligt skrivna bok, Ö s t e r l a n d e t s s j ä l (Gebers 1927) följande skildring av ett besök vid den märkliga muren:

»— Ett störtregn strömmar denna afton ner över Jerusalem och förvandlar gatorna till hastigt svällande sjöar. Men obekymrade om vind och väder skynda sabbatsklädda judar genom smala, hemlighetsfulla basarvägar till andaktsplatsen. Rader av krymplingar och blinda av bägge könen kanta vägen framför muren. Mitt i denna brokiga samling av jemenitiska, buchariska, grusinska, persiska, marockanska judar, klädda i exotiska kaftaner och i turbaner, som lysa i regnbågens färger, står jag inför dessa väldiga kvaderstenar, framför vilka så många judegenerationer ropat sin nöd till himmelen. Det är oegentligt att beteckna denna mur som klagomur, den är i bästa mening bönemur. Jag har ingenstans i världen bevittnat en mera förinnerligad och mera bevingad bön än här vid denna mur. — Den verkar som en hjärtats naturliga utgjutelse av människor, som söka Gud, en bön i fullständig försjunkenhet och världsfrånvändhet. Det är något av den bön konung Salomo menade, då han vid templets invigning sade: »Var bön och var åkallan, som höjes från någon människa, eller från hela ditt folk Israel, när de var för sig känna sitt hjärtas plåga och så utsträcka sina händer mot detta hus . . .»

Araberna å sin sida göra anspråk på platsen vid klagomuren som sin helgedom och ha sett ett otillbörligt intrång från judarna, när dessa placerat stolar på platsen för sina böner. Ett litet utdrag ur vittnesmålen inför den internationella kommissionen ger en föreställning om, med yilket allvar de olika synpunkterna förfäktas. Ett vittne från England berättar t. ex. att han sett stolar vid klagomuren till de judiska bedjarnas tjänst, redan när han år 1890 besökte Jerusalem. Andra vittna att de aldrig någonsin före kriget sett några bord, stolar eller bänkar på den heliga platsen. Ett vittne hade tillbringat hela sitt liv i Jerusalem och ägnat hela sin tid åt forskning i österns seder. Som president för Palestinas arkeologiska sällskap var han väl införsatt i vad de arabiska historieforskarna skrivit om klagomuren och förklarade att åsikterna huruvida den vore att anse också som en muhammedansk helgedom voro mycket olika.

»Förra veckan voro några äldre kristna arabiska stenläggare inkallade att vittna, heter det vidare i rapporterna. De förklarade att de utfört stenläggningen framför klagomuren för omkring 30 år sedan. Från judiskt håll påpekades emellertid att de arabiska stensättarna varit anställda för detta arbete av den judiska församlingen.» O. s. v.

Bakom arabernas angrepp ligger utan tvivel en oro för den zionistiska rörelsens allt starkare framgångar i Palestina. De avsky varje slag av judisk invandring och upplåtelse av jord åt judar och äro motvilligt inställda mot det engelska mandatet i Palestina, som skall tillförsäkra judarna — liksom dem själva — rättvisa och skydd.

Judarna å sin sida anklaga England för att ha stängt de bördigaste områdena för invandring och i onödan hindrat denna. För att ha gynnat araberna på judarnas bekostnad — som exempel nämnes att varje arabiskt skolbarn får ett bidrag av över 15 pund till skolan, medan på vart judebarn kommer endast 1 pund —vilket står i dåligt förhållande till de summor med vilka judarna bidra till skatteinkomsterna.

Enligt samstämmiga vittnesbörd äro de invandrade judarna på alla sätt, intellektuellt, moraliskt och tekniskt bättre utrustade än araberna. De beskrivas i engelska redogörelser som framstående arbetare. I detta land av två folk, där mandatärmaktens uppgift måste vara att söka åstadkomma bästa möjliga allmänna ordning, har den i första hand fått bistå de sämre ställda araberna — i den mån, som Englad kunnat ikläda sig några uppoffringar.

Sedd från den synpunkten skulle striden om klagomuren, fastän förstärkt av religiösa motiv, återspegla den aldrig vilande kampen om jorden.

Man undrar inte på att England med bekymmer ser på sin uppgift i Palestina. Den kallas också i engelska tidningar för en förpliktelse långt mer än en förmån. Det närmaste domslutet gäller ju nu inte dessa politiska frågor, men i sitt utslag om platsen vid den heliga muren kommer det tydligen ändå att träffa en hjärtepunkt i det arabisk-judiska förhållandet.

Till årets slut

för 2 kronor

erhålles Tidevarvet varje vecka, vid prenumeration **direkt** pr telefon 18243 eller postgiro 1544.

?

Råd och Rön

Badinrättningen
Telefon sö. 33056
„ „ 4867.
Etablerad 1878.
Södermalms Tvätt- & Badinrättning
Badstugatan 4.
Tvättinrättningen
Tel. sö. 336 30
„ „ 15735

A/B Hembryggeriet's
Pilsner, Vatten
o. Läskedrycker
REKOMMENDERAS
Heleneborgsg. 15 (Tel. S. 370 45/6.)

„Rydbergs Blandning"
BÄSTA KAFFE REKOMMENDERAS
PERCY F. LUCK & Co.

Bagarstugan
Grahamsskorpor
„ limpor
oöverträffade.
HORNSGATAN 37
Tel. Sö. 70 00
FOLKUNGAGAT. 65
Tel. Sö. 73 37.

TIDEVARVET
REDAKTION:
Telefon N. 48 42. Mottagningstid 10—12.
EXPEDITION:
Telefon 182 43
Kontorstid kl. 10—12 f. m. 1—4 e. m. Postgiro 1544.
PRENUMERATIONSPRIS:
För helår kr. 6:—, halvår kr. 3:50, kvartal kr. 2:—. Lösnummer 15 öre.
ANNONSPRIS:
I text 20 öre per millimeter.
Stockholm 1930
Wahlstedts Tryckeri Aktiebolag
Storgatan 22